

דף נג

פא. א. מתן דמים בחטאת, היכן וכיצד?

ב. איה מקום שפיכת שיריי דמי החטאות במזבח?

ג. מתן דמים בעולה, היכן וכיצד?

א. דם חטאת חיצונית, טעון ארבע מתנות בקרנות המזבח (כדלעיל לו-לח), מתנה אחת לכל קרן. מתחיל בקרן דרומית מזרחית המזומנת אצלו כשעולה בכבש ופונה לימין, הולך על הסובב ומקיף את המזבח ומסיים בקרן מערבית דרומית.

לדברי רבי אלעזר בר"ש, נותן על הקרנות ממש. כלומר בריבוע אמה עליון שבכל פינה, ולא דוקא בחודה של הקרן אלא בכלה.

ולדברי רבי, נותן כנגד חודה של קרן ואין צריך בקרן עצמה אלא אף למטה הימנה, ובלבד שיתן למעלה מחוט הסקרא – בחצי העליון של המזבח (שמשם נחשבת 'רשות הקרנות' – שכן דרשו מההראל ארבע אמות). ומצוה בחודה, ואם נתן באמה הסמוכה לפינה – נחלקו רבי יוחנן ורבי אלעזר האם יש לחוש בזה.

א. הלכה כרבי מחברו, שכל עליונו של מזבח כשר כנגד הקרנות. והלכה שאם עשה אמה לכאן או לכאן – לית לן בה, אבל לכתחילה מצוה בחודה כאמור.

ב. רש"י להלן (נד): פירש שלכך היו קרנות המזבח חלולות, כדי שיפול דם החטאת לתוכן ויבלע.

נראה מדבריו שהיו נותנים הדם על גג הקרנות [ומשמע דאיתא כרבי אלעזר בר"ש, שהרי לרבי נותן כנגד הקרנות מלמטה ולא עליהן. והרמב"ם, הגם שפסק כרבי, הביא (בית הבחירה ב,טז) שהקרנות חלולות. מוכח שפרש דלא כרש"י]. והתוס' שם תמהו על פרש"י, שהרי לא היו המתנות למעלה אלא כנגד חוד הקרן.

כיצד נותן הדם? טובל אצבעו הימנית (הסמוכה לכוהן, שהיא המיומנת ורגילה במלאכה) בדם שבמזרק, ונותן על המזבח באצבע לכיוון מטה עד שיכלה כל הדם שבאצבע [ולשם כך הוא נעזר באצבעות אחרות, כדי שיצא כל הדם].

ב. דמי חטאות פנימיות, שפיכת שייריהם ביסוד מערבי. מלבד לדברי רבי שמעון בן יוחאי כפי ששנוי בבבביתא – על יסוד דרומי (שסובר מזבח לצפון הפתח היה, נמצא היסוד הדרומי עומד כנגד אמצע פתח אהל מועד).

חטאות חיצוניות, שפיכת שייריהם על יסוד דרומי (הסמוך לו בירידתו מן הכבש). רבי ישמעאל אומר: מערבי (ילמד סתום מן המפורש – חטאות הפנימיות שנאמר בהן אשר פתח אהל מועד).

ג. מתן דמים בעולה, היה נעשה בזריקה מכלי שרת, עומד הכהן על הרצפה ונותן שתי מתנות שהן ארבע בחצי התחתון של המזבח.

ונחלקו תנאים ואמוראים במעשה הנתינה; לתנא קמא, וכן אמר שמואל: נותן מתנה אחת בקרן מזרחית-צפונית ומתנה נוספת במערבית-דרומית (אבל אי אפשר בקרנות האחרות, שהרי קרן דרומית-מזרחית לא היה לה יסוד, וצריך ליתן כנגד היסוד כנזכר למעלה), והדם מתפשט אנה ואנה לשתי הרוחות שבכל זווית. ולדברי רבי ישמעאל, וכן אמר רב: נותן בפנינת מזרחית-צפונית שתי זריקות, אחת למזרח המזבח ואחת לצפון, וכן הוא עושה בפנינת מערבית-דרומית – אחת למערב ואחת לדרום. (סביב – סביב מחטאת, מה להלן פיסוק ארבע מתנות, אף בעולה).

הלכה כדעה ראשונה. ונראה שגם שמואל מודה שאם עשה כרב – כשר ולא עבר על 'בל תוסיף' (עפ"י זבח תודה. ע"ש).

דף נד

פב. א. האם יסוד המזבח היה מקיף את המזבח מארבע רוחותיו?

ב. היכן היו ממצים את דם עולת-העוף?

ג. כיצד היו בונים את קרנות המזבח?

א. לדברי רב, יסוד המזבח לא היה מקיפו מארבע רוחותיו אלא בצפון ובמערב, ועוד אמה אחת ברוח דרומית ואמה אחת ברוח מזרחית. וטעם הדבר, מפני שלא נבנה המזבח אלא בחלקו של בנימין. ואותו שטח במזרח ובדרום – של שבט יהודה היה.

לדברי לוי, היה היסוד מקיף מכל רוחות המזבח, אלא שבדרום מזרח לא היה משמש כיסוד למתן דמים. הרמב"ם (בית הבחירה ב, י) פסק כרב.

ב. מיצוי דם עולת העוף היה בקרן דרומית-מזרחית (משנה סד:), בחצי העליון של קיר המזבח. גם אם מיצה למטה מן הסובב, כל שהוא למעלה מחוט הסקרא – כשר. [ואפשר שהדם היה מתמצה ושותת על בליטה קטנה כנגד אותה הקרן – לדברי רב שלא היה שם יסוד].

שיירי הדם; לגרסת הר' חיים, היו שופכים מהעוף על אותה בליטה. ולדעת רבנו תם, לא היתה שפיכת שייריים בעולת העוף.

ג. בניית קרנות המזבח; הביאו תבנית שיש בה חלל אמה על אמה, והיו יוצקים לתוכה תערובת של אבנים מפולמות (= לחות. רש"י), סיד, קוניא (= אבר מהותך) וזפת (הגר"א מוחק 'זפת' וגורס 'גפסים'), ואחר כך היו מסירים את התבנית. ואולם לא היו ממלאים את הכל באותה תערובת אלא הניחו שם גם דברים אחרים והוציאו לפני היבוש, כדי שיהיו הקרנות חלולות (רב כהנא).

דף נה

פג. א. מה בין קדשי קדשים לקדשים קלים?

ב. האם קרבן שלמים הוא מקדשי קדשים או קדשים קלים?

ג. שלמי ציבור, לענין מה הוקשו לחטאת ולענין מה הוקשו לעולה?

ד. במה שונים קרבן תודה ואיל הנזיר משאר שלמים?

ה. האם העזרה כולה כשרה לשחיטת קדשים-קלים?

ו. שלמים ששחטם במצבים דלהלן, מה דינם? דלתות ההיכל נעולות; מוגפות; וילון תלוי בפתח ההיכל; גובה (-תל, וכדו') מפסיק בין מקום השחיטה לפתח ההיכל

ז. בת ישראל שנשאת לכהן – האם אוכלת בחזה ושוק?

א. קדשים קלים אין בהם מעילה; הרי הם יוצאים מן העזרה ונאכלים בכל מחנה ישראל, ולא רק לזכרי כהונה (ואת חזה התנופה... תאכלו במקום טהור אתה ובניך ובנותיך...).